

FEDERALE OVERHEIDSDIENST VOLKSGEZONDHEID,
VEILIGHEID VAN DE VOEDSELKETEN
EN LEEFMILIEU

[C – 2025/000735]

16 JANUARI 2025. — Koninklijk besluit betreffende de oprichting
van het Centrum voor Risicoanalyse van Klimaatverandering

VERSLAG AAN DE KONING

Sire,

Het ontwerp van koninklijk besluit dat ik de eer heb ter ondertekening voor te leggen aan Uwe Majesteit, beoogt de juridische verankering te verzekeren van het Centrum voor Risicoanalyse van Klimaatverandering, dat werd gecreëerd binnen de FOD Volksgezondheid, Veiligheid van de Voedselketen en Leefmilieu.

Het Centrum vindt haar basis in de beslissing van de Ministerraad van 20 oktober 2021.

Het IPCC benadrukte in het rapport van de tweede werkgroep over de gevolgen van, aanpassing aan en kwetsbaarheid voor klimaatverandering (2022) dat de gevolgen en risico's van klimaatverandering steeds complexer en moeilijker te beheersen worden. Er zullen zich meerdere klimaatgevaaren tegelijk voordoen en er zal een wisselwerking zijn tussen meerdere klimatologische en niet-klimatologische risico's, waardoor het algemene risico, en de risico's over sectoren en regio's heen, toenemen. Sommige reacties op klimaatverandering leiden tot nieuwe gevolgen en risico's.

Op nationaal niveau beschikt België sinds 1 december 2021 over een Nationale Veiligheidsstrategie, gericht op de ontwikkeling van een echte cultuur van veiligheid en weerbaarheid op lange termijn. Deze geïntegreerde veiligheidsstrategie omvat en definieert de vitale belangen van België. In totaal worden zes van deze vitale belangen benoemd, waaronder het leefmilieu als gevolg van de verstoring door de klimaatverandering, het verlies aan biodiversiteit en biomassa en de druk van de menselijke activiteit op het milieu. Deze globale crisis bedreigt de Belgische samenleving in haar geheel en heeft een multiplicatoreffect op andere fenomenen zoals armoede, conflicten en migratie. Deze crisis brengt ook hoge menselijke, sociale en economische kosten met zich mee.

In een dergelijke context moet de Nationale Veiligheidsraad over een complexe en multidisciplinaire risicoanalyse kunnen beschikken met een middellange tot lange termijn perspectief en voor heel België.

Het Centrum heeft aldus als doel bij te dragen tot een versterkte weerbaarheid van ons land specifiek in het licht de klimaatverandering en bij uitbreiding alle planetaire grenzen.

De oprichting van het Centrum ligt eveneens in de lijn van de verwezenlijking van de doelstellingen van het Sendai Framework for Disaster Risk Reduction 2015-2030, een programma van de Verenigde Naties dat, in 2015, door België werd goedgekeurd.

Bij de uitoefening van zijn bevoegdheden streeft de federale overheid de doelstellingen na van een duurzame ontwikkeling, in zijn sociale, economische en milieudimensie, rekening houdend met de solidariteit tussen de generaties.

De kennis, in dit opzicht, evolueert en neemt onophoudelijk toe, zodat enkel een multidisciplinaire en autonome benadering nuttige informatie ten voordele van de te nemen beslissingen kan garanderen. De inoverwegingneming van de klimaatverandering, zijn sociale, ecologische, gezondheids- financiële en economische gevolgen, maar eveneens dergelijke gevolgen voor wat betreft andere planetaire grenzen, moet toelaten geïnformeerde beleidskeuzes te maken.

Het is in die optiek van versterking van de weerbaarheid van ons land en ondersteuning van de besluitvorming dat de oprichting van een Centrum wordt geplaatst.

Inleiding

De doelstelling van het Centrum bestaat erin bij te dragen tot de verbetering van de weerbaarheid van de Belgische samenleving door complexe risicoanalyses ter beschikking te stellen van de Nationale Veiligheidsraad met betrekking tot de gevolgen op de middellange tot lange termijn van de klimaatverandering, en bij uitbreiding alle planetaire grenzen. Op basis hiervan zal het Centrum ook niet bindende aanbevelingen publiceren. De door het Centrum uitgevoerde complexe risicoanalyses worden gedaan op basis van een beoordeling van de verschillende determinanten van een risico, met name de schokken, de blootstelling en de kwetsbaarheid. Daarnaast zal het Centrum deze analyse bekijken in het licht van het gevoerde beleid.

Daartoe, wordt binnen de FOD Volksgezondheid, Veiligheid van de Voedselketen en Leefmilieu een Centrum opgericht dat zijn opdrachten uitvoert op onafhankelijke wijze ten opzichte van de FOD. Deze integratie in de FOD zal het Centrum in staat stellen om te genieten van de continuïteit van de openbare dienst.

Om op onafhankelijke en objectieve wijze risicobeoordelingen en aanbevelingen te kunnen formuleren, moet het zijn opdrachten in volledige onafhankelijkheid en onpartijdigheid kunnen uitvoeren.

Om het Centrum te ondersteunen bij de uitvoering van zijn opdrachten zal een Stuurcomité met vertegenwoordigers van instellingen die een expertise hebben ontwikkeld en de uitdagingen waarvoor België staat begrijpen, het Centrum adviseren.

Het Centrum zal, evenwel, niet betrokken zijn bij het operationeel beheer van crisissen.

Inhoud van het besluit

Het besluit is onderverdeeld in vijf titels.

Titel I bevat algemene bepalingen. Het betreft, met name, definities. Deze definities zijn noodzakelijk voor een goed begrip van de tekst en, in het bijzonder, voor een goed begrip van de aan het Centrum toevertrouwde opdrachten.

Het begrip « risico » wordt gedefinieerd als de mogelijkheid op nefaste gevolgen voor de menselijke of ecologische systemen teweeggebracht door klimaatverandering en bij uitbreiding de benadering of overschrijding van een of meerdere planetaire grenzen. Er wordt verduidelijkt dat die gevolgen het resultaat zijn van een dynamische interactie tussen een schok (gevaar/onzeerheid), de blootstelling van een systeem aan die schok en de kwetsbaarheid van dit systeem voor die schok. Die interactie kan in de tijd en ruimte evolueren, naargelang de sociaaleconomische context of de oplossingen die preventief worden geboden, of zij nu politiek, economisch of maatschappelijk in aard zijn. Een risico kan eveneens voortvloeien uit een ongepast antwoord gegeven door de maatschappij of door de autoriteiten bij de benadering of overschrijding van een planetaire grens.

De term « planetaire grenzen » is geïnspireerd op de definitie die het Stockholm Resilience Center (SRC – een internationaal onderzoekscentrum over de veerkracht en duurzaamheid, gesticht in 2007) daaraan geeft. De definitie is aldus niet het gevolg van een wetenschappelijke schrijfcyclus of een bekrachtiging door een intergouvernementeel orgaan.

Het SRC omschrijft de planetaire grenzen als wetenschappelijk gedefinieerde kwantitatieve en/of kwalitatieve grenzen binnen dewelke de mensheid zich zonder gevaar, en op een duurzame en veerkrachtige manier voor de toekomstige generaties, kan blijven ontwikkelen en ontplooien. De onderliggende gedachte is dat de overschrijding van die grenzen de kans op grootschalige, bruuske en onomkeerbare klimaat- en milieuveranderingen doet toenemen.

Het SRC identificeert 9 planetaire grenzen, zijnde: klimaatverandering, verlies van biodiversiteit, veranderingen in landgebruik, chemische vervuiling, verstoring van de biochemische cycli van stikstof en fosfor, verzuring van de oceanen, atmosferische aerosolen, aantasting van de ozonlaag en watergebruik.

De beoordeling van risico's vereist een gedetailleerde beschouwing van alle risicoaspecten (schok, kwetsbaarheid en blootstelling), en van de mogelijke interacties tussen het gevoerde beleid en één of meerdere determinanten. Ook de interactie tussen meerdere risico's (over de sectoren heen) en van mogelijke cascade-effecten is relevant om in acht te nemen. Bij de beoordeling van risico's moet op verschillende ruimtelijke schalen (lokaal, nationaal, mondiaal) en verschillende tijdschalen worden gewerkt en de wisselwerking met maatschappelijke en/of beleidskeuzes in acht genomen worden.

Het tweede hoofdstuk van titel I behandelt de oprichting van het Centrum. Er wordt, op die plaats, verduidelijkt dat het Centrum wordt opgericht binnen de FOD Volksgezondheid, Veiligheid van de Voedselketen en Leefmilieu, als ook dat het Centrum zijn opdrachten op een onafhankelijke wijze uitvoert.

Men specificeert dat de kosten van het Centrum worden opgenomen binnen de begroting van de FOD voorziene kredieten.

Het laatste hoofdstuk van deze algemene titel behandelen de doelstelling en de opdrachten van het Centrum.

Om bij te dragen tot de verbetering van de weerbaarheid van de Belgische samenleving, zal het Centrum complexe risicoanalyses op de middellange en lange termijn ter beschikking stellen van de Nationale Veiligheidsraad met betrekking tot de klimaatverandering, en bij uitbreiding alle planetaire grenzen. Op basis hiervan zal het Centrum ook niet bindende aanbevelingen publiceren.

De complexe analyses van het Centrum doen geen afbreuk aan de algemene risicobeoordeling die wordt uitgevoerd door het Nationaal Crisiscentrum overeenkomstig artikel 6, lid 1 van Besluit nr. 1313/2013/EU van het Europees Parlement en de Raad van 17 december 2013 betreffende een Uniemechanisme voor civiele bescherming.

In de voorbereidende fase van de operationalisering van het Centrum is reeds overleg gepleegd met het Crisiscentrum teneinde de complementariteit te verzekeren. De dialoog wordt bestendigd via onder meer het Stuurcomité (zie verder).

Concreet zal het Centrum worden belast met:

- Het analyseren en beoordelen van alle determinanten van risico (schok, kwetsbaarheid, blootstelling)
- Het koppelen ervan aan alle aspecten van het beleid;
- Het doen van voorstellen voor de versterking van het beleid in België om de weerbaarheid van ons land en onze samenleving te vergroten

Titel II behandelt vervolgens de samenstelling van het Centrum. Die bestaat uit een directeur, adjunct-directeur, interne experts en administratief personeel. Het betreft daar personeel van de FOD dat, op een permanente wijze, aan het Centrum is verbonden.

Wat betreft de directeur en de adjunct-directeur, beschrijven verschillende artikelen een aantal van hun taken.

De directeur en zijn adjunct moeten waken over de effectieve uitvoering van de opdrachten van het Centrum.

Omwille van zijn expertiseopdracht, is het noodzakelijk dat het Centrum kan beschikken over een bepaald aantal interne experts. Het gaat hier om personeelsleden die zich kunnen beroepen op bewezen competenties in verschillende materies die het Centrum moet beoordelen.

Om de goede werking van het Centrum te verzekeren, zullen de directeurs en de interne experts worden bijgestaan door administratief personeel.

Titel III behandelt de creatie, samenstelling en werking van het Stuurcomité. Dit Stuurcomité moet het Centrum in staat stellen zich in te passen in het bestaande institutionele landschap en dubbel werk te vermijden.

Het Stuurcomité heeft als opdracht om het Centrum te adviseren over zijn werkprogramma, het Centrum te ondersteunen door aanpassingen voor te stellen om de uitvoering van zijn taken te verbeteren en de overdracht van informatie tussen de verschillende organisaties die opgenoemd zijn te vergemakkelijken.

De samenstelling van dit Stuurcomité maakt het voorwerp uit van verschillende bepalingen.

Artikel 15 beoogt om via de samenstelling van het Stuurcomité de beschikbare ervaring en expertise van bestaande instellingen met betrekking tot één of meerdere deelaspecten van een risico (schok, kwetsbaarheid, blootstelling) in verschillende sectoren van onze samenleving te verzamelen. Er wordt eveneens voorzien dat men bij de samenstelling van het Stuurcomité rekening houdt met taal- en genderevenwichten.

Teneinde de dialoog met de gewesten te verzekeren, zal een vertegenwoordiger van elke gewest permanent worden uitgenodigd tot het Stuurcomité.

Artikel 16 gaat over de duur van het mandaat van de leden van het Stuurcomité. De duur van het mandaat wordt vastgelegd op vier jaar. Het kan, echter, voorvallen dat een lid zijn mandaat op een vroegtijdig wijze moet beëindigen. Dit moet, niettemin, uitzonderlijk zijn. Dientengevolge worden twee gevallen van automatisch einde voorzien. De eerste is het verlies, door het lid, van de hoedanigheid krachtens dewelke hij werd aangewezen; wanneer zij veranderen van aanstelling binnen hun instelling of de instelling verlaten die hen heeft gemandateerd, of wanneer de instelling de persoon in kwestie wenst te vervangen. Het tweede geval is dat van een lid dat niet langer in staat is zijn mandaat te vervullen.

Hoofdstuk 3 regelt de werking van het Stuurcomité. Artikel 17 bepaalt dat het Comité binnen zes maanden na zijn oprichting een huishoudelijk reglement opstelt en een voorzitter kiest uit diens midden.

Verdere modaliteiten kan het Comité zelf bepalen in zijn huishoudelijk reglement. Wel moet het Comité minstens twee maal per jaar samenkomen.

Tevens moet het huishoudelijk reglement bepalen welke de antwoordtermijn is voor het uitbrengen van een advies, bijvoorbeeld.

Hoofdstuk 4 heeft betrekking op de vertrouwelijkheid. De personen die bij de werkzaamheden van het Centrum betrokken zijn, zijn gebonden door een discretieplicht. Dit hoofdstuk heeft als doel om te verhinderen dat informatie over de werking van een organisatie, bijvoorbeeld het Nationaal Crisiscentrum, publiek wordt gedeeld. Deze plicht doet echter geen afbreuk aan de plicht van de leden van het Stuurcomité om verantwoording af te leggen over hun mandaat binnen hun eigen organisatie.

De vierde titel behandelt de werking van het Centrum. Het bevat bepalingen omtrent zijn werkprogramma en de tussenkomst van de Minister. In dit opzicht, is de bevoegdheid van de Minister afgebakend om te vermijden dat deze, door de tussenkomsten, de onafhankelijke uitvoering van de opdrachten van het Centrum uitholt.

Artikel 19 voorziet, aldus, dat het Centrum een werkprogramma uitwerkt dat de algemene thema's opneemt waarvoor het risicoanalyses zal uitvoeren en aanbevelingen zal formuleren. De duur van het werkprogramma is vastgesteld op 3 jaar. Om toe te laten dit programma aan te passen aan de politieke prioriteiten van het ogenblik, kan de Minister het Centrum verzoeken om zijn ontwerp werkprogramma te herzien of te wijzigen.

Om de inertie van het Centrum te voorkomen, wordt voorzien dat het programma, bij gebrek aan beslissing van de Minister, van rechtswege wordt goedgekeurd. De maatschappelijke en wetenschappelijke geldigheid van het programma zal, bovendien, worden verzekerd door het feit dat het voorafgaandelijk wordt voorgelegd aan het Stuurcomité, en het Coördinatiecomité Inlichtingen en Veiligheid (CCIV).

Daarnaast lijkt het nuttig om het Centrum te kunnen belasten met punctuele opdrachten. Artikel 20 voorziet, in dit opzicht, het soort opdrachten en de twee instanties die het Centrum kunnen vorderen. Het bepaalt, eveneens, onder welke voorwaarden het Centrum geen gevolg kan geven aan deze aanvragen. Daarenboven voorziet paragraaf 2 van dit artikel een bevoegdheid voor het Stuurcomité om aan het Centrum te suggereren om bepaalde analyses uit te voeren en aanbevelingen te formuleren. Deze kunnen, echter, de verwezenlijking van de opdrachten waarmee het Centrum is belast niet in gevaar brengen.

Artikel 21 organiseert de openbaarheid die wordt gegarandeerd aan de aanbevelingen uitgebracht door het Centrum. Deze worden meege-deeld aan de Minister en de Nationale Veiligheidsraad. Vermits deze aanbevelingen ruimer de volledige bevolking aanbelangen, is eveneens een bekendmaking op de website van het Centrum voorzien.

De samenstelling van het Centrum moet het, in principe, in staat stellen zijn opdrachten tot een goed einde te brengen. Het Centrum kan er, echter, worden toe genoodzaakt om voor de realisatie van punctuele opdrachten of studies een beroep te doen op externe experts. Artikel 22 herinnert, in het algemeen, aan deze beginselen en bepaalt dat de daaraan verbonden kosten door de FOD zullen worden gedragen.

Artikel 23 bepaalt dat het Centrum een jaarverslag opstelt dat de aanbevelingen weergeeft die het heeft uitgebracht tijdens het afgelopen jaar. In dit opzicht, onderhouden de verantwoordelijken van het Centrum zich met de bevoegde minister om de gedane tenuitvoerlegging te beoordelen.

Ik heb de eer te zijn,

Sire,
van Uwe Majesteit,
de zeer eerbiedige
en zeer getrouwe dienaar,

De Minister van Klimaat, Leefmilieu,
Duurzame Ontwikkeling en Green Deal,
Z. KHATTABI
